

משפטים

ורצע אדוניו את אזנו במרצע (כא, ו)

ומה ראה אוזן להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי, און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע. ואם מוכר עצמו, און ששמעה על הר סיני כי לי בני עבדים והלך וקנה ארון לעצמו, תרצע (רש"י, ממכילהא).

כשנמכר בגניבתו אלא רק כשאומר „אהבתי את אדוני גו” (כא, ה), דלכאור' אין דבר זה שייך כלל לאיסור גניבה. וגם קשה ל' רש"י גבי מוכר עצמו „והלך וקנה ארון לעצמו”, שפשטות משמעות הלשון היא שנענש על שמכר עצמו לכתחילה ולא על אמירתו עכשיו „לא אצא חפשי”.

כבר תמהו מפרשים, דטעם זה שייך בכל ציוויי התורה ולמה העניש הכתוב ברציעה רק את מי שעבר על „לא תגנוב” או „כי לי בני עבדים”. ותו קשה, דגם על „לא תגנוב” לא נענש כל גנב בהכי אלא גנב שאין לו מה לשלם ונמכר בב"ד, ובזה גופא לא נענש תיכף כשנמצא בגניבתו או

אך באמת יש לתמוה בגוף הענין, מדוע מגיע לעבד עונש כזה של בזיון תמידי ע"י עשיית מום בגופו רק עבור רצונו להשאר תחת אדונו, דמה פשעו וחטאתו כ"כ שאין רצונו להפרד מאשתו ובניו (אהבתי גו' את אשתי ואת בני גו' (שם)), והרי אמרו רז"ל (שבת קנב, א) שעל אהבה זו נאמר „הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד“.

ונראה לומר, דאכן מהאי טעמא פירשו חז"ל שאין עונש הרציעה על אמירתו „אהבתי גו'“, אלא על עצם מעשה הגניבה או מכירתו לעבד, אלא שעל זה לחוד ג"כ לא מגיע עונש רציעה, כי מלבד זאת שאין עבירות אלו קשות מהרבה עבירות אחרות שנצטוינו עליהן בהר סיני, הרי עני מדוכא שגנב ואין לו מה לשלם או מי שעניותו הציקתו עד כדי כך שהשפיל א"ע ומכר עצמו לעבד, בוודאי לא

מגיע לו עונש כזה, והרי יתכן שלא עשה זאת אלא מחמת דחקו ואנוס הוא.

אמנם לאחרי שעברו שש שנים והוא אומר „לא אצא חפשי“, הרי שלא איכפת לי' בפרסום הדבר שהוא גנב שנמכר בגניבתו או שאנוס הי' למכור א"ע מחמת דוחקו – וא"כ סופו מוכיח על תחילתו, שלא גנב מחמת דוחקו אלא מפני תכונתו הרעה ואינו חש לציווי „לא תגנוב“, וכן במוכר עצמו, הוכיח סופו על תחילתו שמעיקרא אין הענין ד„לי בני" עבדים" דבר חמור אצלו – דאל"כ כל עת שהותו אצל אדונו הי' מצפה לעת יציאתו לחירות שיפטר מקלונו. ומכיון שלא איכפת לו קלונו התמידי של מעשהו הרע (הקודם) נענש בעונש רציעת האוזן.

(חלק יא, שיחה א)

